

Fra den lokalhistoriske arbejdsmark i Sønderjylland 2011

Historisk Samfund for Sønderjylland 2011

Historisk Samfund for Sønderjylland afholdt lørdag den 21. april 2012 årsmøde på Hotel Harmonien i Haderslev. 70 medlemmer deltog i årsmødet. Formanden for Haderslev kreds, Karl Erik Olesen, fortalte om Harmoniens historie og valgtes på generalforsamlingen til dirigent. Han konstaterede, at årsmødet var indvarslet i henhold til foreningens vedtægter og gav ordet til formanden, Hans Schultz Hansen, der aflagde følgende beretning:

Sønderjylland A-Å

Den 3. november sidste år var en milepæl ikke blot i året 2011, men i hele vor forenings historie. Dagen var en festdag i dobbelt forstand. På Museum Sønderjylland – Kulturhistorie Tønder præsenterede vi for halvandet hundrede tilhørere opslagsværket *Sønderjylland A-Å*, og samtidig markerede vi afslutningen på vort store projekt med en moderne formidling af landsdelens fortid i bogform, der også omfatter *Sønderjyllands Historie* bind 1 og 2 fra 2008 og 2009. Derfor var det helt på sin plads med musikledsagelse fra talentlinjen på Tønder Kulturskole, kaffebord med sønderjyske specialiteter og fælles-sang, men hovedpunktet var naturligvis redegørelsen for værket ved dets tre redaktører Inge Adriansen, Elsemarie Dam-Jensen og Lennart S. Madsen.

Sønderjylland A-Å er et alfabetisk opslagsværk på 439 sider med tæt ved 1000 stikord beskrevet af næsten 100 forfattere, der er specialister på deres felt. Værket spænder fra oldtid til nutid og fra Kongeåen til Ejderen og omhandler landsdelens natur, geografi, historie, mennesker, erhverv, kultur og kunst. Bogen er solidt indbundet og overdådigt illustreret. Den er Danmarks første regionale leksikon.

Modtagelsen har helt været derefter. I pressen blev *Sønderjylland A-Å* både betegnet som et »mesterværk« og et »pragtværk«, som »seriøs historiefremstilling med plads til nutid« med et »endog særdeles fornemt« resultat med »stor appel til det øvrige land«. Hele raden rundt var anmelderne begejstrede. Det var bogkøberne også. Første oplag på 5.100 stk. var udsolgt allerede lige før jul. I hast bestiltes et andet oplag på 2.500 stk. Også det blev gjort stort indhug i endnu i 2011, og det gode salg er fortsat efter nytår. På nuværende tidspunkt, hvor efterspørgslen har nærmet sig det almindelige, er der 1500

stk. tilbage. Helt som tilsigtet står foreningen dermed med et pænt lager både af *Sønderjylland A-Å* og *Sønderjyllands Historie 1-2*, som vi kan forsyne bogkøberne fra i de kommende år. For det er værker, hvis »sidste salgsdato« ligger adskillige år ude i fremtiden. Der vil næppe komme afløsere lige med det samme.

Sønderjylland A-Å trak et pænt salg med sig af *Sønderjyllands Historie 1-2* og medvirkede til at fastholde vort medlemstal, så det ved indgangen til 2012 var på 2.474 mod 2.476 et år tidligere. Det er faktisk i sig selv lidt af en præstation, eftersom vi hvert år mister ca. 10% af medlemmerne som følge af dødsfald, fraflytning og andre former for udmeldelse.

Mange gode kræfter har andel i den markante succes, som *Sønderjylland A-Å* er blevet. Det gælder i første ombæring redaktørerne og forfatterne, billedleverandørerne, omslagsdesignerne og trykkeriet, men også PR-udvalget og sekretariatet, der har været oppe på stikkerne med udsendelse af pressemeddelelser, udarbejdelse og spredning af salgsbrochurer, udarbejdelse og lancering af særtilbud overfor store kunder, udsendelse af anmeldereksemplarer, rundtur til boghandlerne, salg i forbindelse med bogmessen i København og arrangementer i den sønderjyske landsdel, udlevering direkte til medlemmerne og forsendelse med posten og meget andet.

Det hele var imidlertid ikke blevet til noget uden solid opbakning fra forskellige myndigheder og fonde: Alving Fonden/Grænseforeningen, Amtsmuseumsrådet for Sønderjyllands Amt, A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal, Dansk Kultursamfund af 1910, Kulturministeriet, Oberst H. Parkovs Mindefond, P.J. Schmidt-Fonden, Svend Beck, Peter Holm og Vagn Jacobsens Almene Fond, Sydbank Sønderjyllands Fond og Sønderjyllands Amt.

Den 3. november 2011 kunne Historisk Samfund for Sønderjylland præsentere Danmarks første regionale leksikon *Sønderjylland A-Å*, og samtidig markerede foreningen afslutningen på sit store projekt med en moderne formidling af landsdelens fortid i bogform, der også omfatter *Sønderjyllands Historie* bind 1 og 2 fra hhv. 2008 og 2009.

Sønderjyske Årbøger

Ud over *Sønderjylland A-Å* har 2011 ikke budt på bogudgivelser. Men med vore to tidsskrifter, *Sønderjyske Årbøger* og *Sønderjysk Månedsskrift* er der nok ingen af vore medlemmer, der løb tør for læsestof.

Sønderjyske Årbøger 2011 indeholdt syv meget forskellige artikler, der i tid strakte sig fra Lø Herred i 1635 til 1970'ernes Skærbæk. Svend Jacobsen gav på grundlag af den bevarede tingbog fra 1635 et spændende indblik i »Liv og død i Lø Herred i 1635«. Lars N. Henningsens bidrag handlede om en »Værdikamp på revolutionstiden«. Striden stod om en ny kirkeliturgi i Haderslev provsti 1797-98. En folkelig protestbevægelse greb Sønderjylland, da regeringen i København indførte en reform af gudstjenestens indretning. Det førte til sammenstød mellem befolkning, præster og embedsmænd. Som andre unge sønderjyske mænd blev Peder Rostgaard Evald indkaldt til tysk krigstjeneste 1914-1918. Hans »Erindringer fra Første Verdenskrig« blev udgivet med et forord om forfatteren af hans to døtre, Kirsten Rostgaard Petersen og Anna Rostgaard Rasmussen.

Mogens Rostgaard Nissens artikel handlede om den tyske gesandt i København 1936-1942, »Cécil von Renthe-Fink og grænsespørgsmålet«. Renthe-Fink sad i en helt central position, da det dansk-tyske grænsespørgsmål truede med at blive akut i 1940. Mindretallet var også emnet for Hans Schultz Hansens artikel om »Kontaktudvalget for det Tyske Mindretal – oprettelsen og de første år 1965-1973.« Etableringen af kontaktudvalget var et konkret udtryk for afspændingen mellem flertal og mindretal siden 1950'erne.

Tøndermarsken blev afvandet i årene 1925-1933. Det store ingeniørprojekt indvandt megen ny landbrugsjord, men dette »Indgreb i marsklandets sjældne og særegne skønhed« fremkaldte også kritiske røster. Blandt dem var kunstmaleren Emil Nolde. Søren Eller redegjorde for det store afvandingsprojekt – og for Noldes mindre indgribende alternativ. Vestkysten var også emnet for sociologen og forfatteren Henrik Dahls »Skærbækmindre« fra tiden 1968-1978. Barndomsbyen Skærbæk er jævnlige dukket op i hans forfatterskab – og ikke altid for det gode.

Ved udgivelsen udtrådte Andrea Graw-Teebken, Hans-Ole Mørk og René Rasmussen af årbogens redaktion. Foreningen skylder alle tre hjertelig tak for deres indsats i de forgangne år. Nye i redaktionen fra årgang 2012 er Anne Marie Overgaard og Mogens Rostgaard Nissen.

Sønderjysk Månedsskrift

Som det har været tilfældet siden starten i 1924, har hovedvægten i *Sønderjysk Månedsskrift* også i 2011 ligget på det kulturhistoriske stof. Spændvidden har været bred fra artikler om bl.a. det sønderjyske brandværn, Sønderjyllands første krematorium, træk og slip i Aabenraa til nyere gårdtyper nord og syd for grænsen. Der har dog også været plads til det mere traditionelle historiske stof som »En plads i solen« om det tyske kejserrigets flådepolitik i begyndelsen af 1900-tallet og presse censuren i de første uger af besættelsen. Blandt det mere aktuelle stof i 2011 kan nævnes kulturminister Per Stig Møllers tale ved genindvielsen af Istedløven i Flensborg og en artikel om Kobbermølle-museets fremtid – foruden den kvartalsvise grænselandskronik. I alt er det

blevet til 320 sider med 32 artikler og 30 bogomtaler. Redaktionen bestod i 2011 uændret af Kim Furdal, Elsemarie Dam-Jensen og Lennart S. Madsen. Ny var derimod tilføjjelsen på kolofonen – at *Sønderjysk Månedsskrift* udgives af Historisk Samfund for Sønderjylland »i samarbejde med Museum Sønderjylland«. Og snart vil vi se endnu en tilføjelse – at det sker »med støtte fra Kulturfokus«. Den sønderjyske Kulturaftale ydede nemlig også i 2011 et solidt tilskud til månedsskriftes udgivelse, og det har man ønsket skulle fremgå af bladet. Derudover var der tilskud fra Kulturministeriets Bladpulje, Dansk Kultursamfund af 1910, Alving Fonden og Traugott Møllers Fond.

Skurke og Helte i Sønderjyllands historie

I 2010 havde Historisk Samfund en foredragsrække om *Skurke og Helte i Sønderjyllands historie*. Foredragene blev holdt i otte udvalgte samlingshuse. I 2011 fortsatte denne række med nye skurke og helte og denne gang med foredrag på Skærbæk Realskole samt Museum Sønderjyllands afdelinger i Haderslev, Aabenraa, Tønder og Sønderborg. Stefan Pajung fortalte om brodermorderen kong Abel, Carsten Porskrog Rasmussen om dronning Margrethe 1., Mikkel Leth Jespersen om hertug Hans den Ældre, Vivi Jensen om dronning Dorothea, René Rasmussen om redaktør Margrethe Wildenrath Krabbe, Axel Johnsen om rigsdagsmand H.P. Hanssen, Louise Klinge om grænseluseren Karen Poulsen, Hans Schultz Hansen om gårdejer og selvstyreleder Cornelius Petersen, Inge Adriansen om KZ-fangen og forstanderinden Johanne Hansen og Dennis Larsen om KZ-fangevogteren Gustav Alfred Jepsen. Tilhørerantallet varierede fra 27 i Skærbæk til 150 i Sønderborg, mens der kom omkring 60-85 de tre andre steder. Det må betegnes som ganske tilfredsstillende. Der var enighed i styrelsen om, at landsdelens nordvestlige hjørne også fremover skal huskes ved tilrettelæggelse af foredragsrækker. Foredragsrækken var vel tilrettelagt af René Rasmussen, Inge Adriansen og Mikkel Leth Jespersen, og de to sidstnævnte redigerer tillige den bog med biografier over sønderjyske skurke og helte, der vil udkomme senere i år.

Kurser i Sønderjyllands historie – årsmøde

Foreningen har i 2011 på ny medvirket ved planlægning, foredrag og bogsalg i forbindelse med to kurser i Sønderjyllands historie. I februar var der som året før ugekursus i Sønderjyllands historie på Idrætshøjskolen i Sønderborg, og i maj en weekend med samme tema på Sandbjerg arrangeret af Folkeuniversitet. Der var henholdsvis 56 og 72 tilmeldte til de to kurser, og de var opmærksomme tilhørere og dygtige bogkøbere. Historisk Samfund skylder derfor begge samarbejdspartnere tak. Idrætshøjskolen vil også i 2012 og 2013 have kurser med relation til landsdelens historie.

Vort årsmøde 2011 fandt sted på Refugiet i Løgumkloster. Det samlede som de senere år ca. 85 deltagere. Efter generalforsamlingen holdt fhv. chefkriminalinspektør Hans Jørgen Bonnichsen foredrag »Barn af grænselandet. Er det en gave eller en forbandelse at være en hybrid mellem to kulturer«. Det tog udgangspunkt i maleren Emil Noldes liv på skellet mellem dansk og tysk. Efter foredraget var der rundvisning i klosterkirken ved Gunvor Sandvad og på krigsfangekirkegården fra 1. Verdenskrig ved Inge Adriansen.

Udflugter

Årets store udflugtstilbud var en tredagesstur til fyrstendømmet Schaumburg-Lippe, hjemsted for de schaumburgske grever, som mellem 1111 og 1459/1640 havde en rolle som landsherrer i dele af Holsten og Slesvig. Førstedagen gik til Stadthagen med grevernes slot og pragtfulde mausoleum og slægtens stamsæde på borgen Schaumburg. Lørdagen var henlagt til fyrstendømmets hovedby Bückeburg med besøg i slot, kirke og den berømte hofrideskole og derefter i det velbevarede middelalderkloster Möllenbeck. Bindingsværksbyen Rinteln var udflugtens hotelbase, og her var der byvandring søndag formiddag. Et forblæst højdepunkt blev bådturen til fæstningsøen Wilhelmstein midt på søndagen, indtil bussen med de 46 deltagere og turlederne Carsten Porskrog Rasmussen og Lars N. Henningsen ved 14-tiden indledte turen hjemad.

De kulturhistoriske vandringer gik i 2011 til udvalgte sønderjyske frigårde. Frigårdene var store gårde i Nord- og Mellemslesvig, som i senmiddelalderen blev udstyret med særlige privilegier, der placerede dem mellem de almindelige bondegårde og adelens hovedgårde. De kendes ikke i det øvrige Danmark. Det første besøg var på Oldemorstofte i Bov Sogn, som Mikkel Leth Jespersen fortalte om. Dernæst gjaldt det frigårdene Grarupgård, Vandlinggård, Roskæmmergård, Olufskær og Lunding på Haderslev Næs, hvor Lenart S. Madsen var guide. Sidste besøg fandt sted i Bylderup kirke, hvor Mikkel Leth Jespersen fortalte om den nok mest kendte frigårdsejer, Nis Henriksen på Hajstrupgård, og hans efterkommere, der sad inde med herredsfogedembedet i Slogs herred i 1500-1600-tallet. Der var ca. 30 deltagere ved de tre besøg.

Arbejdet i kredsene

Adskillige udflugter blev traditionen tro arrangeret af Historisk Samfunds fem kredse. Haderslev kreds var på Årø og i Flensborg. Også Aabenraa kreds besøgte Flensborg gamle kirkegård i anledning af Istedløvens genindvielse og museet for kasernen i Mørvig. Sammen med Aabenraa Turistforening stod kredsens desuden for en udflugt til Sikringsstilling Nord, byvandring i det gamle Aabenraa og besøg på Aabenraa kirkegård. Sønderborg kreds besøgte i forbindelse med sin satsning på egnens industrihistorie både Cathrinesminde Teglværksmuseum og Deutsches Museum Nordschleswig, der har til huse i den tidligere villa til Eksportbryggeriet i Sønderborg, ligesom kredsens stod for en byvandring med Peter Dragsbo omkring samme tema. Der var endvidere besøg i Notmark kirke. Tønder kreds arrangerede en tredages bustur ad Hærvejen fra Hjordkær til Hamborg. Sydslesvig kreds lod sig også inspirere af Istedløvens tilbagekomst og arrangerede et møde på selve dagen den 10. september med foredrag og underholdning ved Københavns Universitets Studenterangere.

I det hele taget var 2011 et meget aktivt år i kredsene. Der var også foredragsmøder. Haderslev kreds holdt to foredragsmøder, hvor Kai Joel Schmidt fortalte om Finnebørn i Danmark og Mogens Asmund om de første og de sidste banker i Haderslev Amt. Aabenraa kreds var traditionen tro medarrangør af afstemningsfesten på Folkehjem og arrangerede foredrag ved Lars N.

Henningsen om Istedløven. I Sønderborg kreds fortalte Christian Bo Bojesen på kasernen om revolutionen i 1918 og viste en film om denne begivenhed, mens Jørgen Fink holdt foredrag om Solofabrikken. Tønder kreds havde foredragsaften med Henrik Becker-Christensen, der fortalte om Hærvejen som optakt til foreningens førnævnte udflugt. Sydslesvig kreds holdt foredragsmøde om og i samarbejde med Sydslesvigsk Vælgerforenings Ungdom og dens historie. Og så har der traditionen tro været generalforsamlinger i kredsen og fællesmøder med de lokalhistoriske foreninger og arkiver i området.

Øvrige aktiviteter – styrelsens arbejde

Foreningens PR-udvalg har i 2011 arbejdet videre med en ny hjemmeside for Historisk Samfund, som nu er klar til test. Ud over et nyt grafisk udtryk og en mere overskuelig inddeling rummer den bl.a. bedre moduler til bestilling af bøger og andre ydelser, og den er forberedt til ud over præsentationen af foreningen og dens tilbud også at udvikles til en ny platform for vores formidling af Sønderjyllands historie.

På årsmødet i Løgumkloster redegjorde formanden for foreningens holdning til Aabenraa Kommunes omdannelse af Genforeningshaven til et nyt byrum og de efter vores mening uheldige konsekvenser, dette havde for en passende placering af monumentet for H.P. Hanssen. Hen mod årets udgang modtog foreningen en venlig anmodning fra Aabenraa Kommune om at medvirke ved opsætningen af en informationstavle om H.P. Hanssen. Vi fandt, at vi burde opgive vores tidligere afvisning af at medvirke, og resultatet blev, at der forud for H.P. Hanssens 150-årsdag kunne opsættes en dansk-tysk-engelsk informationstavle ved monumentet.

Ligeledes på årsmødet i Løgumkloster blev Aage Ladegaard indvalgt i styrelsen, hvor han overtog kassererposten efter Henning Mathiesen. Det har imidlertid vist sig, at det ikke har været helt så nemt at erstatte Henning Mathiesen og hans store viden om økonomistyring og foreningsdrift. I hvert fald meddelte Aage Ladegaard ved årsskiftet, at han ikke mente at kunne afse den fornødne tid til opgaven. Vi nedsatte derfor en arbejdsgruppe bestående af formanden, Mogens Asmund, Hans-Ole Mørk og vores sekretariatsmedarbejder Dorthe Vilhelmsen til at afslutte årsregnskabet for 2011 og lægge budget for 2012. På et møde mellem arbejdsgruppen og vores revisor blev konklusionen, at foreningen i hvert fald i en periode måtte søge eksternt hjælp til at finde nye rutiner for regnskabsaflæggelsen, få konsolideret vort bogholderi og bl.a. få udarbejdet en ny kontoplan. Hertil blev udvalgt Jette Wiese Madsen, og samarbejdet med hende tegner rigtig godt. På denne baggrund erklærede Mogens Asmund sig villig til at overtage hvervet som foreningens kasserer i et par år frem i tiden. Det er vi meget taknemmelige for. Finn Bach overtager foreløbig hans post som tovholder i PR-udvalget og dermed som medlem af forretningsudvalget.

Der er i årets løb udført et stort og engageret arbejde på sekretariatet, hvor Dorthe Vilhelmsen nu har påtaget sig arbejdet med at producere de mange indstik, som i årets løb udkommer sammen med Sønderjysk Månedsskrift. Det siger vi tak for – og en tak skal som tidligere år også rettes til Museum

Sønderjylland – ISL, hvis medarbejdere alle støtter stærkt op om sekretariatets drift og foreningen i det hele taget.

Blik ind i fremtiden

Udgivelsen af *Sønderjyllands Historie 1-2* og *Sønderjylland A-Å* har givet Historisk Samfund en skærpet profil i offentligheden. Vi har oparbejdet en stor fond af viden til videre formidling. Vi har yderligere sikret vores økonomi. Foreningen står stærkt rustet til de kommende års udfordringer. Vi vil arbejde videre i tre spor. For det første vil vi fortsætte med den bredere formidling af landsdelens historie, fremover med vægt på internettet og andre elektroniske medier. For det andet vil vi medvirke til markeringen i 2014 af 150-året for 1864 og 100-året for 1914; vi deltager med formand og andre styrelsesmedlemmer i de udvalg, som er nedsat med dette formål. For det tredje agter vi i nært samarbejde med Museum Sønderjylland at påbegynde et nyt grundforskningsprojekt om sønderjysk søfartshistorie, der skal følge nogenlunde samme spor som den sønderjyske landbrugshistorie, hvis afslutning med det tredje bind om tiden 1500-1830 vi imødeser endnu i år. Der er kort sagt mange planer. Vi ser med fortrøstning frem til at berette om deres virkeliggørelse i kommende årsberetninger.

Beretningen blev enstemmigt godkendt af forsamlingen. Dernæst fremlagde foreningens kasserer, Mogens Asmund, regnskabet, der fremviste et overskud på 76.587 kr. Kassererens beretning blev ligeledes enstemmigt godkendt. Kontingentet for 2013 fastsattes uændret til 295 kr. for enhedsmedlemskab både med Sønderjyske Årbøger og Sønderjysk Månedsskrift, mens kontingent for medlemskab med årbogen alene fastsattes til 195 kr. og abonnementsprisen for månedsskriftet til 245 kr. Fra Kristian Bøgebjerg Arentsen, Sydslesvig kreds, var der indkommet et forslag om et særligt medlemskab for studerende. Generalforsamlingen bemyndigede styrelsen til at arbejde videre hermed og træffe beslutning. Morten Andersen, Henrik Becker-Christensen, Lennart S. Madsen og René Rasmussen blev genvalgt til styrelsen, mens museumsinspektør Mikkel Leth Jespersen indvalgtes i stedet for Aage Ladegaard, der ikke ønskede genvalg. Som revisor genvalgtes Olaf Krag, Revisionscentret, mens fhv. regionsdirektør Jørn Andersen valgtes som afløser for Rasmus Callesen, der ikke ønskede genvalg. Formanden takkede Callesen for hans arbejde for Historisk Samfund. Under eventuelt omtalte formanden det kommende arrangement i serien *Adel i Slesvig*. Efter generalforsamling og kaffebord lyttede forsamlingen med stor interesse til Lars N. Henningsens foredrag *Kosakovinteren 1813/14 – da Norge blev erobret i Sønderjylland*. Som afslutning fremviste Karl Erik Olesen Haderslev Katedralskoles tidligere bygning i Gåskærgade.

Hans Schultz Hansen

Aabenraa kreds

Dette års afstemningsfest den 10. februar, som Aabenraa kreds var medarrangør af, havde tidl. journalist på Radio Syd Flemming Nielsen som taler.

På generalforsamlingen den 26. april fortalte Lars Henningsen om Istedlø-

ven. På det tidspunkt var det besluttet, at Løven skulle vende tilbage til den gamle kirkegård i Flensborg.

Generalforsamlingen nyvalgte Kaj E. Møller, Felsted, til bestyrelsen. Han overtog kassererposten efter Andreas Asmussen, der ikke ønskede genvalg.

Bestyrelsen består herefter af Erling Madsen, formand, Kaj E. Møller, kasserer, Bent Pawlovski, sekretær, og Ellen Jensen.

Kredsen stod for den første frigårdstur, der gik til Oldemorstof i Bov, hvor Mikkel Leth Jespersen fra Aabenraa Museum fortalte.

I samarbejde med Turistforeningen i Aabenraa tilbød kredsen igen i 2011 aftenture til Aabenraa kirkegård og til Sikringsstiling Nord. Alle ture havde fin tilslutning, og især turene til kirkegården i Aabenraa er meget populære. Der var i gennemsnit 40 deltagere på turene.

I efterårsferien tog vi til Flensborg for at besøge Løven, og desuden var vi på marinemuseet på Mørvig kaserne. Deltagertallet på denne tur var ikke helt tilfredsstillende.

Det årlige møde med de lokalhistoriske foreninger foregik denne gang i det nye arkiv i Ravsted. Der var godt 30 fremmødte. Næste års arrangement er henlagt til Løjt.

Erling L. Madsen

Haderslev kreds

Fællesmødet med de lokalhistoriske arkiver blev afholdt i Moltrup's arkiv, som har haft vældig glæde af at have fået Bestseller som en af de nærmeste naboer. Masser af spændende historie er blevet gravet frem via de arkæologiske undersøgelser.

Derudover har året i Haderslev kreds budt på en meget interessant aften, hvor Kai Joel Schmidt fortalte om det at være finnebarn i Hoptrup. Fortællingen udkom i bogform i forsamlingen 2012 på Forlaget Gammelting.

På trods af knapt så strålende vejr har kredsen haft en dejlig tur til Årø og Årøsund og generalforsamlingsarrangementet med rundvisning omkring Domkirken m.m. var en fornøjelse.

Årets udflugt gik til Starup Kirke, hvor de nyeste resultater fra de seneste udgravninger blev præsenteret.

Karl Erik Olesen

Sønderborg kreds

På vore mange møder i 2010 lagde bestyrelsen en plan for arrangementer om industrihistorie i Sønderborg før og nu, som skulle gennemføres i 2011-2012. Den tog vi hul på i 2011. Samtidig skulle vi også have afsluttet vores forløb om artilleriskolen/kasernen i Sønderborg. Den 22. februar holdt Christian Bo Bojesen et foredrag på kasernen om revolutionen på Als, hvor også en film fra 1980'erne: »Stryg kejserens flag« blev vist. 104 mødte op.

Den 15. marts holdt museumsinspektør Torben Vestergaard på Cathrinesminde Teglværk et indledningsforedrag om industrialisering i Sønderborg som optakt til vores industriprojekt. 22 deltog.

Den 7. april holdt vi generalforsamling på Det tyske Bibliotek, hvor museumsinspektør Ruth Clausen fortalte om husets og dermed bryggeriets

historie. På valg var Vagn Hesselager og Henning Mathiesen. De blev genvalgt, så bestyrelsen kører videre uændret.

Den 10. maj viste overinspektør ved Sønderborg Slot, Peter Dragsbo, rundt i Sønderborg med industrialiseringen for øje. 100 mødte op.

Den 15. september havde vi – for også at tilgodese kirkeinteresserede – rundvisning i Notmark Kirke ved sognepræst Malene Freksen.

Den 3. oktober holdt lektor ved Århus Universitet, Jørgen Fink, foredrag om Solofabrikken.

Den 15. november var der fællesmøde med de lokalhistoriske foreninger på Knøs i Høruphav.

Christian Bo Bojesen

Tønder kreds

På årets generalforsamling holdt generalkonsul Henrik Becker-Christensen foredrag om den sydlige del af Hærvejen.

Det var optakten til vores årlige tredages tur, som gik fra Immervad til Hamborg langs Hærvejen. Vi var 46 deltagere, som fik en dejlig tur. Vi boede på Hotel Wiking nord for Hamborg. Da jeg måtte sige fra på grund af sygdom, var det vores kasserer, Carl E. Michelsen, som med kort varsel måtte stå for tilrettelægningen, og det skal han have ros for.

Først i september var det meningen, at vi skulle til Esbjerg Fiskeri- og Søfartsmuseum, hvor vi blandt andet skulle høre et foredrag om Vadehavet, men desværre var tilslutningen for lille, så vi måtte aflyse turen.

Fællesmødet med de lokalhistoriske foreninger blev i 2011 holdt i Tønder, hvor stort set alle foreninger var mødt op – bortset fra Skærbæk. Vi havde et interessant møde i Zeppelinmuseet, som startede med, at Manfred Petersen viste rundt og fortalte. Efter rundvisningen, hvor vi så mange spændende ting, som snart har 100 år bag sig, var der kaffe. Vi var omkring 30 personer. Efter kaffen hørte vi om, hvad de forskellige foreninger havde lavet i årets løb med foredrag, udflugter, undervisning, hjælp til slægtsforskning og meget mere. Alt i alt en rigtig god aften.

Jeg har i tidligere beretninger udtalt frygt for, at disse møder ville slutte. Sådan er det heldigvis ikke gået. Det er kun arkiverne, som holder deres egne møder, så traditionen fortsætter, og tak for det.

Finn Clemmensen

Sydsløvig kreds

Vores første arrangement i 2011 var en temadag, som 100 unge fra Duborg-Skolen og A.P. Møller Skolen og deres lærere deltog i. Inspireret af en vandreudstilling fra Nationalmuseet, der kom til Flensborg i vinteren 2010-11, besluttede vi at sætte fokus på Flensborg som rom-by i 1700-tallet. Forud for udstillingen »Dansk Vestindien – en koloni bliver til«, som Skibsfartsmuseet stod for, fik eleverne et fagligt input på Duborg-Skolen. Denne del stod lektor, cand.mag. Leif Calundann Larsen, København, der talte om »Dansk Vestindien – øerne og historien«, og arkiv- og forskningsleder, dr. phil. Lars Henningsen, Flensborg, der talte om »Vestindien, rom og flensborgsk velstand – realitet og myte 1750-1850«, for.

Et planlagt arrangement den 21. februar om SSW-Ungdoms historie igennem fem årtier måtte desværre aflyses på grund af sygdom, men det agtes gennemført senere.

Årets generalforsamling blev afviklet på Flensborghus den 23. marts, hvor bestyrelsen fik følgende sammensætning og efter konstitueringen den 18. maj følgende opgavefordeling: Christian Skov, Flensborg, formand, Anders Schaltz Andersen, Hatsted, kasserer, Jørgen Kühl, Slesvig, sekretær, Kristian Bøgebjerg Arentsen, Flensborg, bisidder, og Kirsten la Cour, Skovlund, bisidder. I forbindelse med generalforsamlingen havde generalkonsul, dr.phil. Henrik Becker-Christensen givet tilsagn om at tale om »Den dansk-tyske mindretalsmodel, udvikling og udfordring«. Desværre blev foredragsholderen syg, så det foredrag vil vi tilbyde på et senere tidspunkt. 1. april deltog foreningen i åbningen af mindretalsudstillingen på Danevirkegården.

Museum Sønderjylland – Oldemorstofte dannede rammen om et foredrag af museumsinspektør Mie Ellekilde og projektmedarbejder Melanie Christianen, hvor der var fokus på landbrugsmaskiner.

I 2011 har vi også kunnet indbyde til et foredrag om »Danske SS-vagter i tyske KZ-lejre«.

I forbindelse med Istedløvens tilbagevenden den 10. september indbød vi til »Et møde med løven«. Programmet var planlagt med afsæt i traditionen om de folkelige friluftsmøder, vi er så fortrolige med her på egnen. Foredraget var lagt i gode hænder hos arkiv- og forskningsleder, dr. phil. Lars Henningsen. Den musikalske underholdning stod Studentersangerne fra Københavns Universitet, Leif Mikkelsen fra »Det lille Teater«, Flensborg, og Jazz-Pingvinerne for. Desuden havde vi sørget for kaffe, kager, pølser og øl til de omkring 200 mennesker, der havde taget imod opfordringen til dette møde. Det fandt sted i smukt septembervejr i haven bag Center for Undervisningsmidler, der ligger som direkte genbo til Den gamle Kirkegård.

20. december kunne vi indbyde til et møde med Lyspigerne på Duborg-Skolen. Anledningen var – foruden adventstiden – udgivelsen af *Lyspigernes historie*. Lektor Chr. Skov, Duborg-Skolen, præsenterede nyudgivelsen, og pigerne sang.

Foreningen har deltaget i de møder, som SSF, SOF, Folkeuniversitetet, hovedforeningen og Støttekredsen for Harreslev Banegård har indkaldt til, ligesom vi har varetaget foreningens interesser ved deltagelse i arrangementer sammen med Dansk Centralbibliotek og Center for Undervisningsmidler, begge i Flensborg.

Kirsten la Cour